

**ROBERT MICHELS VE OLİGARŞİNİN TUNÇ
KANUNU**

PROF. DR. MERAL SAĞIR

KAMU YÖNETİMİ

GAMZE HAN

(270506020)

13.05.2010/PERŞEMBE

ÖZET

Oligarşinin tunç(veya demir) yasası kuramı Alman sosyolog Robert Michels tarafından 1900'lerin başlarında ortaya atılmıştır.Bu kurama göre,amacı veya yöntemleri ne olursa olsun,bir sistemdeki birey sayısı belli bir miktarın üzerine çıktığında,bireyler arasında iletişim sorunları yaşanmaya başlayacak,bu sorunun üstesinden gelinmek üzere gruplar oluşturulduğunda ise grupların kendi arasındaki iletişim mekanizması,bürokrasiyi doğuracak,bürokrasinin güçlenmesi de oligarşiyi getirecektir.Gruplar arasında iletişimi sağlayan ve karar kontrol mekanizmasını işleten zümre bir süre sonra kendilerini olduklarından daha yetkin ve temsil ettiklerinden daha seçkin,feda edilemez görecekler,ve hakim elit zümreyi hayata geçireceklerdir.Michel'e göre,demokrasi ve bürokrasi bir arada bulunamaz ve işleyemez.O,oligarşiye tedbir olarak,değişken hiyerarşik sistemi,liderlere mutlak güç verilmemesini ve her zaman liderlerle diğerleri arasında açık iletişim hattının tutulmasını önermiştir.

I. HAYATI

Robert Michels,15 Ekim 1926 yılında Fransa'nın Poitiers şehrinde doğdu.Babası cerrahı ve oğlununda kariyer sahibi olmasını istiyordu.Michels,Saint-Stanislas'i bitirdikten sonra Paris'te 4.Henry Lise'sine başladı.

1948 yılında felsefe diplomasını,1950'de ise psikoloji diplomasını aldı.1952'de ise psikopatoloji diploması ile ödüllendirildi¹.

1954'den itibaren dört yıl İsveç'de Uppsala Üniversitesinde,birer yıl da Varşov ve Hamburg Üniversitelerinde Fransızca öğretti .Michels 1960'da Fransa'ya geri döndü ve Clermont Ferrard Üniversitesinde Felsefe bölüm başkanı olmuştu."Delilik ve medeniyet"kitabındaki teziyle doktorayla ödüllendirildi².O yıl içinde kendisinden on yaş küçük olan Felsefe öğrencisi Daniel Defert'la tanıştı.Defert'ın politik aktivizmi çalışmalarında ona yol gösterdi.Michels,Defert'la aralarındaki ilişki için çok sonraları bunun zaman zaman da aşka benzeyen uzun soluklu bir tutku ilişkisini olduğunu söyledi.

Robert Michels'in bir diğer önemli eseri ise "Şeyhlerin Sırası"(The Order of Things)1966'da yayınlanan karşılaştırmalı bir ekonomi,doğa ve dil bilimleri çalışmasıydı.Çok satan bu kitap onun tanınmasında büyük bir rol oynadı.

1966-1968 yıllarında Defert'la Tunus'a gitti.Tekrar Paris'e geri döndüklerinde Michels,Vicennes'deki Paris-VIII Üniversitesi'nde Felsefe bölümü başkanı oldu,Defert ise sosyoloji dersleri vermeye başladı.1968 öğrenci hareketinden oldukça etkilendiler.Michels başka aydınlarla birlikte Hapishane Bilgilendirme grubunu(The Prison Information Group) kurdu.1969'da "Bilginin Arkeolojisi"'ni (Archeology of Knowledge) yayınlandı.1975'de ise belkide en etkili kitabı"Hapishanenin Doğuşu"'nu (Discipline and Punish:The Origine of The Prison)yayınladı³.

Robert Michels,daha çok toplumdaki daimi doğruları inceleyen bir filozoftu.Fredrich Wilhelm Nietzsche ve Martin Heidegger'in düşüncelerinden oldukça etkilenen Michels,çalışmalarında çoğunlukla Karl Marx ve Sigismund Schlomo Freud'un fikirleriyle mücadele etti.Btün çalışmalarını modernitenin bireyler üzerindeki etkisi ve getirdiği yeni güç ilişkileri üzerine kurdu.

Michels 1984 yılında aids hastalığından dolayı ölmüştür.

1 Michel Foucault , http://tr.wikipedia.org/wiki/Michel_Foucault

2-3 Michel Foucault Biyografisi <http://www.biyografi.info/kisi/michel-foucault>.

II. MICHELS'İN ÖRGÜT TEORİSİ

Büyük çaplı örgütler yöneticilerine güç konusunda neredeyse bir tekel konumu sağlarlar. Siyasi partiler, sendikalar ve diğer tüm büyük örgütler bürokratik bir yapı ve hiyerarşik biçimde örgütlenmiş önceden tahmin edilebilir (rasyonel) bir örgütlenme sistemi geliştirme eğilimindedirler. Michels'in belirttiği gibi: "Bürokrasi örgüt ilkesinin kaçınılmaz sonucudur..."

Önemli bir karmaşıklık düzeyine erişen her parti örgütü tüm çalışmalarını partiye hasredecek belli sayıda kişinin varlığını gerektirir." Ancak artan bürokrasinin fiati gücün tepede toplanması ve tabandaki üyelerin etkisinin azalmasıdır". Liderler, politikaları değiştirmeye çalışan üyeler üzerinde engellenmesi hemen hemen olanaksız avantajlar sağlayan birçok kaynaklara sahiptirler. Bu kaynakları şöyle açıklayabiliriz: (a) ileri seviyede bilgi, örneğin üyelerin örgütün programlarına itaatını sağlamakta kullanabilecek çok sayıda bilginin liderde toplanması; (b) liderlerin üyeleriyle iletişimini sağlayabilecek formel araçlar üzerinde denetim kurması, örnek ile açıklamak gerekirse, örgütün yayın faaliyetlerini kontrol edebilmesi, seyahat masrafları örgüt tarafından karşılanmak suretiyle görüşlerini açıklamak üzere çeşitli yerleri dolaşabilmesi, işgal ettiği pozisyonun dinleyici ve izleyici kitlelerine egemen olabilmesi için imkanlar sağlaması ve (c) politika sanatındaki hüner ve vasıfları; örneğin liderler profesyonel olmayan diğer üyelere göre etkileyici konuşmalar yapmak, hitabet sanatını kullanmak, makaleler yazmak ve grup etkinliklerini örgütlemek konularında daha ustadırlar⁴.

Liderler kendi otoritelerine ya da mevkilerine karşı örgüt içinden bir tehditle karşılaştıklarında aşırı saldırgan bir tavır sergilerler ve böyle bir durumda bir çok demokratik hakka zara vermekte tereddüt etmezler. Örgüt üzerinde egemenliği kaybetmek demek onları önemli bireyler yapan bir kaynağı kaybetmek demektir; bu sebepten liderler, baskıcı yöntemler kullanmalarını gerektirir. Mevkilerini koruma yolunda güçlü bir güdüye sahiptirler.

Michels elli yıl önce sosyalist harekete bir uyarı göndermiştir: "sosyalizm problemi yalnızca bir ekonomi problemi değildir... Sosyalizm aynı zamanda yönetsel bir sorundur, diğer bir deyişle, demokrasi sorunudur." Michels'in yaptığı geleceğe yönelik bir tanıya göre, sosyalistler sadece siyasi devrim ile sosyal değişim arasındaki basit ilişkiye bağlı kaldıkları takdirde sosyalist devrim "sosyalizm adına egemenlik alanını ele geçirmek için yeterli zeka ve güce sahip liderlerin elinde bir diktatörlükle sonuçlanacaktır. Bu nedenle, sosyal devrim kütlenin iç yapısında herhangi bir gerçek değişim yaratmayacaktır. Fetheden sosyalizm değil sosyalistler olacak, sosyalizm ise onu savunanları galebesi anında yok olacaktır."

Sosyalist partilerin çoğunun I. Dünya Savaşına tepkisi, sosyalist parti liderlerinin örgütü yaşatma gereklerini doktrine bağlılığın üzerinde tuttıklarını göstermiştir. Michels'in diğer bir öngörüsü

4 Toker Dereli , Robert Michels , Demokrasi Ve Oligarşinin Tunç Kanunu , <http://www.calismatoplum.org/sayi19/michels.pdf>.

olan başarılı bir işçi sınıfı için demokrasinin zaferi anlamına gelmeyeceği, aksine bir egemen yönetici grubu yerine bir başkasının geçmesiyle sonuçlanacağı görüşü ise, Rus Devrimi ile daha da dramatik biçimde doğrulanmıştır. Kendisi tamamen özgür ve demokratik toplumun güçlü bir savunucusu olan Nicolai Lenin'in önderliğindeki Devrim ise, süratle tek parti egemenliğiyle sonuçlanmıştır. Bolşevikler iktidarı ele geçirdikten sonra tüm diğer grupları, hatta Devrimi destekleyen ve Bolşeviklerle birlikte hasım militer güçlere karşı savaşan grupları dahi bastırmışlardır. 1920'de iktidarı ele geçirdikten sonra kendi tabanının etkisini tasfiyeye başlamıştır. Kendi üyelerinin; parti içerisinde çeşitli gruplar oluşturma hakkını kaldırmıştır⁵.

III. SİYASİ PARTİLERİN ETKİSİ

Siyasi partilerin ve diğer gönüllü örgütlerin gelecekteki siyasi davranışlarına ilişkin olarak Michels'in yaptığı tahminlerin görünür doğruluğu ve bu konudaki eğilimin nedenlerini ortaya koymuş olması, Siyasi Partiler kitabını yirminci yüzyılın en etkili eserlerinden biri haline getirmiştir. Eser sosyal bilimler alanında bir klasiktir ve bu konuyla ilgilenen kadar siyasal eylemle meşgul olanlarında ilgisini çekmektedir.

Siyasal partilerin sosyal bilimler alanında bir klasik olma özelliği bir çok kez doğrulanmıştır. Karşılaştırmalı siyasal kurumlar konusunun önde gelen mensuplarından biri olan Sigmund Neuman şöyle yazmaktadır: "Siyasal partiler sosyolojisi tamamen Robert Michels'in sosyal hareketlerde oligarşinin tunç kanununa ilişkin görüşlerin etkisinde kalmıştır...⁶" Belki tüm diğer sosyologlara göre sosyoloji ve diğer sosyal bilimler üzerinde daha fazla etki yapmış olan Alman bilim adamı Max Weber de Michels'in yakın bir kişisel dostuydu. O bir çok kez Michels'in eserinden etkilenmiştir. Weber'in yasal siyasal partilerin yapısı üzerindeki tartışması Michels'in Siyasal Partiler'inin bir özeti'dir.

Siyasal Partiler Michels'in analiz ve görüşlerinin uygulanabileceği yegane alan değildir. Tıp odaları, gazi dernekleri, baskı grupları ve sendikalar gibi gönüllü kuruluşların iç yaşantısı üzerinde yapılan araştırmalar, bunlarda da "oligarşinin tunç kanunu'nun geçerli olduğunu destekleyen kanıtlar ortaya koymuşlardır.

Michels'in analizi sendikaların yönetimi için özellikle geçerlidir. Bu analizler çok az istisnai ile aktif bir siyasal yaşantının yokluğuna işaret eder. Amerika'da ve diğer ülkelerde bir çok sendikanın kendisini sınırsız olarak iktidarda tutabilen ve kendi haleflerini devşirebilen bir siyasal mekanizmaya sahip bulunan kendi içlerinde tek-parti oligarşileri tarafından yönetildikleri görülmektedir.

5-6 Toker Dereli , Robert Michels , Demokrasi Ve Oligarşinin Tunç Kanunu , <http://www.calismatoplum.org/sayi19/michels.pdf>.

IV. OLİGARŞİNİN TUNÇ KURALINA VERİLEBİLECEK BİR CEVAP MEVCUT MUDUR?

Daha demokratik egaliteryen bir topluma ulaşmak isteği açısından bakıldığında Michels'in Siyasal Partiler'i pesimist bir eserdir.Michels'in kendisi de kitabın son bölümünde "tarihsel incelemelerin demokrasi konusunda pesimist bir sonuca varmamızı zorladığını belirtmiştir".O halde demokrasi ütöpik bir ideal midir?Sosyalist toplumlar yaratma çabalarının yeni bir acımasız dikta ile sonuçlanması kaçınılmaz mıdır?⁷

V. MARKSİST VE KOMÜNİST CEVAPLAR

Gerek sosyalist hareketlerin,gerek işçi hareketlerinin Michels'i incelemek ve onun iddialarını cevaplamak hususunda özel bir sorumlulukları vardır.Geleneksel Marksist cevap bürokratik örgütün yeni bir egemen yönetici sınıfın doğuşuna neden olacağı gerçeğini inkar etmek olmuştur;çünkü bu sınıflar teknik örgüt formu anlamında değil ekonomik kaynaklara mülkiyet anlamında bir temele ihtiyaç duyarlar.1930'lu yılların başında Sidney Hook bir Marksist olarak şu tezi ortaya atmıştır⁸:

Michels geçmişteki oligarşik liderliğin,sosyal ve ekonomik varsayımlarını dikkate almamaktadır.Siyasi liderlik geçmişteki toplumlarda ekonomik güç anlamına geliyordu.Öğrenim ve gelenekler bazı sınıfların kendilerini egemen konumda görme eğilimini teşvik ederken aynı zamanda kütlelerin politikaya ilgisini yok ediyordu.Siyasi liderliğin bir idari işlev rolü üstlendiği ve bu nedenle ekonomik güçten soyutlandığı,öğrenim süreçlerinin oligarşik ihtirasların yerine ahlaki ve sosyal eşitlik sağlama amaçlarına yönelttiği,öğrenimin sadece bir sınıfın tekelinde olmaktan çıkarıldığı ve beden emeği ile fikri emek arasındaki ayrımın giderek ortadan kalktığı sosyalist bir toplumda,Michels'in 'oligarşinin tunç kanununun geleneksel şekliyle tezahürü tehlikesi oldukça uzak bir olasılık haline gelecektir'⁹.

Michels'e komünist bir cevap arama çabalarında 1920'lerin başlarında yazan ve komünist bir sima olan Nicolai Bukharin Michels'in eleştirisindeki doğruluk payını vurgulamış ve Siyasal Partiler adlı eserini ilginç bir eser olarak tanımlamıştır.Bukharin Michels'in sosyalizmde yöneticilerin gücünün bir sorun teşkil edeceği varsayımına karşı çıkmamıştır ve aynı zamanda Hook gibi düşünerek,gerçek bir sosyalist toplumda''toplumun insanlar üzerindeki gücü değil,makineler üzerindeki gücü olacağı''görüşünü belirtmiştir.Fakat Bukharin bu varsayım

7-8-9 Toker Dereli , Robert Michels , Demokrasi Ve Oligarşinin Tunç Kanunu , <http://www.calismatoplum.org/sayi19/michels.pdf>.

üzerinde çok fazla durmayıp,kendi fikrini daha çok alt sınıfların durumundaki değişme üzerinde yoğunlaştırmıştır.

KAYNAKÇA

1. Michel Foucault, http://tr.wikipedia.org/wiki/Michel_Foucault.

2. Ekinci, İsmail. *Oligarşinin Tunç Yasası*.

http://www.ismailekinci.com/pages.asp?Pagem=Oligarşinin%20Tunç%20Yasası&cat_id=17&cat2_id=15&wid=266.

3. Michel Foucault Biyografisi. <http://www.biyografi.info/kisi/michel-foucault>.

4. Zaman, Emre K.18 Ocak 2010. *Oligarşinin Tunç Kanunu*.

<http://karacaemre23.blogspot.com/2010/01/oligarsinin-tunc-yasasi-kanunu.html>.

5. Dereli, Toker. 2008.*Robert Michels, Demokrasi Ve Oligarşinin Tunç Kanunu*.

<http://www.calismatoplum.org/sayi19/michels.pdf>.